

KORONAEPIDEMIAN VAIKUTUKSET VANTAALLA

MUISTIO TOIPUMISSUUNNITTELUN TAUSTAKSI

Kaupunginhallitus 6.9.2021

**Vantaa
Vanda**

SISÄLLYSLUETTELO

KORONAVIRUSEPIDEMIA	4
Koronavirus ja covid-19-tauti	5
Epidemian eteneminen, ensimmäinen aalto	6
Epidemian eteneminen, toinen aalto	8
Epidemian eteneminen, kolmas aalto	13
Epidemiatilanne nyt, elokuu 2021	15
 EPIDEMIAN VAIKUTUKSET VANTAALLA	 19
Häiriötilannejohtaminen	19
Viestintä	22
Vantaa.fi viestinnän pääkanava	22
Kaupunginjohtajan koronainfot	22
Koronaesitteet	22
Maksettu mainonta	23
Korona-auto	23
Sisäinen koronaviestintä	23
Epidemiaan liittyvät lainsäädännön muutokset, lausunnot ja edunvalvonta	24
Koronaepidemian vaikutukset vantaalaisiin	25
Työttömyyden kasvu	25
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarve	27
Lasten ja nuorten oppimisvaje ja vaikutukset oppilas- ja opiskelijahuollon tarpeeseen	28
Lasten ja nuorten hyvinvointi	29
Kulttuuri ja tapahtumat	30
Osallisuus, yhteisöllisyys ja syrjäytymisen ehkäisy	31
Harrastustoiminnan rajoitukset	32
Kirjastojen rajoitukset	33
Asukastilat ja kuntalaispalvelut	33
Vaikutukset organisaation toimintaan	34
Kaupunkistrategia ja johto	34
Sosiaali- ja terveydenhuolto	35
Kasvatus ja oppiminen	35
Kaupunkikulttuuri	36

Kaupunkiympäristö.....	37
Vaikutukset kaupungin henkilöstöön	37
Kriisin opit	38
Viestintä ja tiedonkulku.....	38
Johtaminen ja päätöksenteko.....	39
Työssäjaksaminen	39
Etätyö ja läsnätyö.....	40
Elinkeinoelämä.....	40
Huoltovarmuus, laadun- ja jatkuvuudenhallinta, turvallisuus.....	40

VANTAAN KAUPUNKI

09/2021

KAUPUNKISTRATEGIAN JA JOHDON TOIMIALA

KORONAVIRUSEPIDEMIA

Tässä muistiossa on kuvattu koronaepidemian eteneminen Vantaalla maaliskuusta 2020 elokuuhun 2021. Epidemian aikana Suomi on ollut kaksi kertaa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin julistamissa poikkeusoloissa: 17.3.–16.6.2020 ja 1.3.–27.4.2021. Kevään 2020 aikana toteutettiin myös historialliset liikkumisrajoitukset, joiden aikana Uudenmaan asukkaiden oli pysyttävä maakunnan alueella ja muiden maakuntien asukkaat eivät voineet käydä Uudellamaalla. Tämä sulku oli voimassa 28.3.-15.4.2020.

Muistiossa on kuvattu epidemian keskeiset vaikutukset Vantaan kaupungin toimintaan ja palveluihin ja vantaalaisten elämään. Muistio on laadittu Vantaan toipumissuunnitelman taustaksi taustoittamaan ja perustelemaan toipumisen edellyttämiä toimenpiteitä ja helpottamaan päätöksentekoa. Muistio perustuu toipumissuunnittelun aikana kerättyyn materiaaliin.

Muistio ja toipumissuunnitelma käsitellään kaupunginhallituksessa syksyllä 2021. Epidemian aiheuttamia pidemmän aikavälin painotuksia toiminnassa sisällytetään myös samaan aikaan laadittavaan valtuustokauden strategiaan. Toipumissuunnitelmaan tarvittavat määräaikaisten lisäresurssit päätetään erikseen talousarviokäsittelyiden yhteydessä.

Taustamuistiota ja toipumissuunnitelmaa laadittaessa ollaan edelleen koronaepidemian keskellä ja tarve tilanteen seuraamiselle jatkuu. Toipumissuunnitelmaa ja sen taustamuistiota tarkastellaankin erikseen vielä uudelleen vuoden 2022 aikana.

Koronavirus ja covid-19-tauti

”Uusi koronavirus aiheuttaa äkillisen hengitystieinfektion. Taudinkuva voi vaihdella lähes oireettomasta taudista vakavaan tautiin. Oireet voivat myös vaihdella taudin edetessä. Monella vakavampia oireita saaneella on lisäksi ollut jokin riskitekijä, kuten korkea ikä tai vaikea-asteinen sydänsairaus. Oireita voivat olla päänsärky, haju- tai makuaistin häiriöt, nuha, nenän tukkoisuus, yskä, hengenahdistus, voimattomuus, väsymys, lihaskivut, kurkkukipu, kurkun karheus, kuume, pahoinvointi, oksentelu ja ripuli.

Vakavassa covid-19-taudissa potilas voi saada, keuhkokuumeen, akuutin hengitysvaikeusoireyhtymän (acute respiratory distress syndrome, ARDS) ja muita komplikaatioita. Potilaan tila voi heiketä nopeasti. Tilan heikkeneminen tapahtuu tavallisimmin sairauden toisella viikolla. Vakava koronavirustauti voi johtaa kuolemaan. Osa covid-19-tautiin sairastuneista tarvitsee sairaala- tai tehohoitoa, joka voi kestää pitkään. Hengitysvaikeudesta kärsivät potilaat voivat tarvita hengityskonehoitoa, joka saattaa altistaa bakteeri-infektioille.

Potilaat voivat saada myös muita komplikaatioita, kuten alaraajan syvän laskimotukoksen, keuhkoveritulpan tai aivoverenkiertohäiriöitä. Nämä johtuvat osin siitä, että koronavirusinfektio lisää veren hyytymistäipumusta. Joillekin potilaille tulee neurologisia oireita, kuten vireystason muutoksia. Sairaalahoidon tarve on yleisempää iäkkäillä, erityisesti 60 vuotta täyttäneillä, ja potilailla, joilla on perussairauksia. covid-19-potilaiden riski kuolla lisääntyy nopeasti iän myötä, ja se on merkittävästi suurempi kuin influenssassa. Osa potilaista saattaa kärsiä covid-19-taudin pitkäaikaisseurauksista, kuten väsymyksestä, hengenahdistuksesta, yskästä, nivel- ja rintakivuista.”
(Lähde: THL)

Epidemian eteneminen, ensimmäinen aalto

Koko maailmaa ravisuttaneen koronapandemian vaikutukset kantautuivat Vantaalle jo aikaisessa vaiheessa vuotta 2020. Kaupungin häiriötilanteen johtamisjärjestelmä otettiin virallisesti käyttöön torstaina 12.3.2020. Tätä ennen tilannetta oli seurattu ja käsitelty jo kaupungin johtoryhmässä ja pidempään sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan johtoryhmässä. Tuossa vaiheessa koronavirustartuntojen määrä oli sekä Suomessa että Vantaalla vielä hyvin alhainen. Häiriötilannejohtoryhmän maanantain 16.3.2020 aamun muistion mukaan todettujen koronavirustartuntojen määrä Suomessa oli 243 ja Vantaalla 12. Vantaalaisten tartunnan saaneiden oireet olivat lieviä ja he kaikki olivat kotona hoidossa.

Tilanne muualla Euroopassa oli kuitenkin merkittävästi huonompi ja valtioneuvosto tiedotti tuon samaisen maanantain aikana, että hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa, että maassa vallitsevat koronavirustilanteen vuoksi poikkeusolot. Samalla hallitus linjasi lisätoimenpiteistä koronavirustilanteen hoitamiseksi Suomessa.

Kuva 1 Viikoittaiset tartuntamäärät 1.6.2020 asti

Kuva 2 Päiväkohtaiset tautitapaukset 1.6.2020 asti Vantaalla ja HUS alueella

16.3.2020 valtioneuvoston asettamat keskeisimmät lisätoimenpiteet kaupungin ja kaupunkilaisten kannalta:

- Koulujen, oppilaitosten, korkeakoulujen, kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön tilojen sulkeminen ja **siirtyminen niissä etäopetukseen** pois lukien ainoastaan esiopetus ja perusopetuksen 1.-3. luokkien lähiopetus niille lapsille, joiden vanhemmat työskentelivät yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla sekä erityisen tuen päätöksen saaneiden oppilaiden lähiopetus sitä tarvitseville kuitenkin niin, että ne vanhemmat, joiden on mahdollista järjestää lapsen hoito kotona, menettelevät niin.
- Kehotus järjestää **lasten hoito kotona**, mikäli se oli mahdollista.
- **Ylioppilastutkinnon kokeiden** toteuttaminen nopeutetussa aikataulussa.
- **Julkisten kokoontumisten rajoittaminen** kymmeneen henkilöön ja suositus välttää tarpeetonta oleskelua yleisillä paikoilla.
- **Valtion ja kuntien tilojen sulkeminen** sisältäen muun muassa kirjastot, harrastustilat, nuorisotilat, järjestöjen kokoontumistilat, museot, jne. Vastaava suositus annettiin myös yksityisille ja kolmannen sektorin toimijoille sekä uskonnollisille yhteisöille.
- **Vierailukiello** vanhusten ja muiden riskiryhmien asukaspalveluyksiköissä, hoitolaitoksissa, terveydenhuollon yksiköissä ja sairaaloissa tietyin poikkeuksin.
- Kehotus julkisen sektorin työnantajille määrätä työntekijät mahdollisimman laajasti **etätyöhön**.
- Velvoite yli 70-vuotiaille **välttää lähikontaktia** muiden ihmisten kanssa.
- **Sosiaali- ja terveydenhuollon kapasiteetin lisääminen ja toisaalta kiireettömän toiminnan vähentäminen ja samalla lakisääteisistä määrärajoista ja velvoitteista joustaminen**
- Kansanterveyden ja terveysturvallisuuden vuoksi **valmistelun aloittaminen rajojen sulkemiseksi** pikaisella aikataululla sekä
- Ulkomailta palaavien ohjaaminen **karanteeniin**.

Vantaalaistenkin elämään asetettiin siis nopealla aikataululla ja kohtuullisen rauhallisessa tilanteessa erittäin merkittäviä ja poikkeuksellisia rajoitustoimia. Ensimmäisen aallon aikaiset poikkeusolot olivat voimassa lopulta 17.3.–16.6.2020.

Ensimmäisen aallon aikana toteutettiin myös koko Uudenmaan maakunnan ja muiden maakuntien väliset liikkumisrajoitukset, jolloin Uudenmaan asukkaiden oli pysyttävä maakunnan alueella ja muiden maakuntien asukkaat eivät voineet käydä Uudellamaalla. Vapaa-ajan matkustus ei ollut sallittua. Jokaisella oli kuitenkin oikeus palata koti- tai asuinpaikkakunnalleen. Uudenmaan sulkua toteutettiin, koska koronaviruksen ilmaantuvuus oli tuossa vaiheessa Uudellamaalla ja erityisesti pääkaupunkiseudulla selvästi muuta maata korkeampi. Tämä hyvin poikkeuksellinen sulkua oli lopulta voimassa 28.3.–15.4.2020. Rajoitustoimista huolimatta epidemia kuitenkin kiihtyi ja tartuntojen määrä kasvoi tasaisesti kevään 2020 aikana.

Aikajana, ensimmäinen aalto

Päivämäärä	Tartuntamäärä ja ilmaantuvuus	Tapahtumat/toimenpiteet
Alkuvuosi 2020		Seuranta ja käsittely kaupungin ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan johtoryhmissä
12.3.2020	Tartunnat: 12 (15.3.2020)	Häiriötilanteen johtamisjärjestelmä käyttöön
16.3.2021	Tartunnat: 19	Hallitus ja presidentti toteavat Suomen olevan poikkeusoloissa
28.3.2020	Tartunnat: 72 Ilmaantuvuus 7 vrk: 18,1	Uudenmaan sulkuliikkumisrajoitukset käyttöön
15.4.2020	Tartunnat: 244 Ilmaantuvuus 7 vrk: 26,1 Ilmaantuvuus 14 vrk: 67,8	Liikkumisrajoitukset päättyvät
Kesäkuu 2020	Tartunnat: 878 (15.6.2020) Ilmaantuvuus 7 vrk: 2,9 Ilmaantuvuus 14 vrk: 16,8	Tilanne rauhoittuu kesää kohti.

Kesän 2020 aikana epidemiatilanne rauhoittui. Kesäkuun 2020 viimeisen häiriötilannejohtoryhmän muistion mukaan vantaalaisia koronatartunnan saaneita oli yhteensä 886 ja Suomessa 7 209, kun niitä 3. elokuuta 2020 oli 917 ja koko Suomessa yhteensä 7 466. Jo loppukesän aikana ja viimeistään syksyn kuluessa alettiin kuitenkin puhua jo mahdollisesta syksyn aikana tulevasta toisesta epidemiaaallost.

Epidemian eteneminen, toinen aalto

Syyskuun 2020 alussa sosiaali- ja terveysministeriö antoi toimintasuunnitelman, jonka tehtävänä oli toimia ohjeena paikallisten ja alueellisten suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen. Suunnitelmassa epidemiologinen tilannekuva oli jaettu kolmeen vaiheeseen: perustaso, kiihtymisvaihe ja leviämisvaihe. Niiden avulla oli tarkoitus arvioida jatkossa suositusten ja rajoitusten tarvetta ja kohdentamista. Niitä voitiin käyttää päätöksenteon perusteluina niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

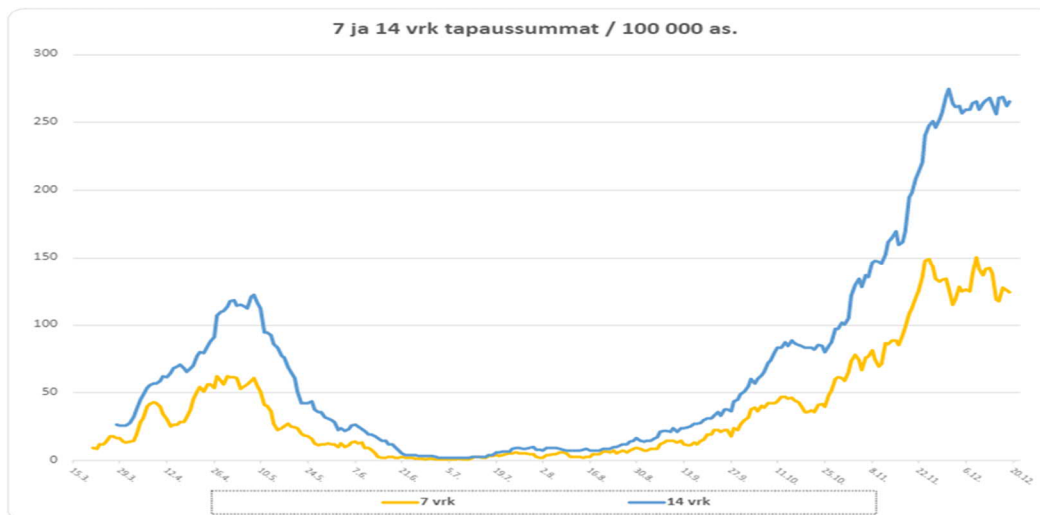
Syyskuussa 2020 perustettiin myös pääkaupunkiseudun yhteinen koronakoordinaatioryhmä. Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien, HUS:n ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston perustama alueellinen koronakoordinaatioryhmä on ollut osa sosiaali- ja terveysministeriön alueellista toimintamallia ja sen tavoitteena on ollut vahvistaa yhteistä tilannekuvaa sekä koordinoita ja valmistella alueellisia ja paikallisia toimia. Ylimmästä johdosta koostuva pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä on vastannut yhteisen tilannekuvan pohjalta päätöksenteon valmistelusta ja koordinaatiosta. Päätökset on tehnyt ja tekee jokainen toimija oman toimivaltansa puitteissa.

Jo 24.9.2020 kokouksessaan koronakoordinaatioryhmä totesi, että pääkaupunkiseutu oli siirtynyt epidemiassa *kiihtymisvaiheeseen*, ja sen vaiheen rajoituksia alettiin linjata ja toimeenpanna kaupungeissa.

19.11.2020 koronakoordinaatioryhmä linjasi, että pääkaupunkiseutu on siirtynyt epidemian *leviämisvaiheeseen*, vaikka kaikki STM:n määrittämät vaiheen kriteerit eivät tuolloin vielä täyttyneet. Samalla suosituksia ja rajoituksia kiristettiin entisestään epidemian leviämisen hillitsemiseksi.

Kuva 3 Viikoittaiset tartuntamäärät 21.12.2020 asti

Kuva 4 7 ja 14 vrk tapaussummat 21.12.2020 asti

Aikajana, toinen aalto

Päivämäärä	Tartuntamäärä ja ilmaantuvuus	Tapahtumat/toimenpiteet
Syyskuun alku 2020 (1.9.2020)	Tartunnat: 976 Ilmaantuvuus 7 vrk: 8,8 Ilmaantuvuus 14 vrk: 14,3	STM:n toimintasuunnitelma, jossa epidemiologinen tilannekuva oli jaettu kolmeen vaiheeseen
Syyskuu 2020 (7.9.2020)	Tartunnat: 1004 Ilmaantuvuus 7 vrk: 11,8 Ilmaantuvuus 14 vrk: 21,1	STM:n toimintasuunnitelma, joka toimi ohjeena paikallisten ja alueellisten rajoitusten toteuttamiseen epidemiologisen tilannekuvan perusteella
Syyskuu 2020 (10.9.2020)	Tartunnat: 1013 Ilmaantuvuus 7 vrk: 14,3 Ilmaantuvuus 14 vrk: 21,5	PKS-koronakoordinaatioryhmä perustetaan
24.9.2020	Tartunnat: 1097 Ilmaantuvuus 7 vrk: 22,3 Ilmaantuvuus 14 vrk: 35,4	Pääkaupunkiseutu kiihtymisvaiheeseen
19.11.2020	Tartunnat: 2170 Ilmaantuvuus 7 vrk: 98,1 Ilmaantuvuus 14 vrk: 169,7	Pääkaupunkiseutu leviämisvaiheeseen
Tammikuu 2021 (1.1.2021)	Tartunnat: 3952 Ilmaantuvuus 7 vrk: 88,4 Ilmaantuvuus 14 vrk: 195,4	Rokotukset alkavat

Perustaso – epidemia ei kasva

Tartuntojen alhainen ilmaantuvuus, tartuntaketjut hallittavissa, uudet tapaukset yksittäisiä

Kriteerit, joita voidaan käyttää epidemiatilanteen arvioinnissa:	Hybridistrategian toimenpiteet
• epidemia ei kasva ja tartuntojen ilmaantuvuus on alhainen • ajoittain esiintyvät tartuntaketjut ovat hallittavissa, altistuneet ovat jäljitettävissä ilman jatkotartuntojen riskiä nostavaa viivettä • merkittävää leviämistä tunnettujen ryppäiden ulkopuolella havaita • uudet tapaukset ovat joko satunnaisia yksittäistapauksia ja ne todetaan pääosin karanteenissa jo olevilla	• hygieniatoimet, turvaetäisyyksien noudattaminen • testaa, jäljitä, hoida ja eristä -strategian mukainen tartuntaketjujen katkaisu: • testauskapasiteetin nosto ja prosessin sujuvoittaminen • Koronavilkku-sovelluksen käyttöönotto • riskiperusteinen viestintä, testaus ja karanteenipäätökset (vrt. lentokentät) • kansalaisten kasvomaskisuositus (taso 1) viranomaisharkinnan perusteella alueille, joilla on esiintynyt tartuntoja vähintään kahtena peräkkäisenä viikkona • kohdennetut valtakunnalliset ja alueelliset infokampanjat (esim. Koronavilkku) • matkustusrajoitukset • materiaalinen varautuminen (hankinnat) • tartuntatautilain mukaiset viranomaistoimet

Kuva 5 Epidemiologinen tilannekuva: Perustaso, STM, Toimintasuunnitelma covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseen, 2021

Kiihtymisvaihe – epidemian kasvu alkaa kiihtyä

Tapausten alueellinen ilmaantuvuus on perustasoa korkeampi, useita paikallisia ja alueellisia tartuntaketjuja

Kriteerit, joita voidaan käyttää epidemiatilanteen arvioinnissa: • 14 vrk tapaussumma ei ylitä tasoa 25/100 000 asukasta • positiivisten näytteiden osuus on >1% • esiintyy joukkoaltistumisia • yli 2/3 tartunnanlähteistä on selvitetävissä ja tartuntaketjut katkaistavissa ilman jäljityksestä johtuvia viiveitä • sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakyky ja palveluiden saatavuus pystytään turvaamaan ilman erityistoimia	Hybridistrategian lisätoimenpiteet: • testauskapasiteetin lisääminen indeksitapausten ja oireettomien tartunnan saaneiden tunnistamiseksi • tartunnan jäljitysresurssien lisääminen • alueellinen etätyösuositus ja kasvomaskisuositus • paikalliset ja alueelliset infokampanjat • ennakoivat ja riittävän laaja-alaiset paikalliset ja alueelliset rajoitustoimet, viiveetön testaus, jäljityksen nopeus ja tarvittaessa kohdentaminen korkean riikin altistustilanteisiin sekä joukkoaltistumisten edellyttämät karanteenitoimet ovat avainasemassa
--	--

Kuva 6 Epidemiologinen tilannekuva: Kiihtymisvaihe, STM, Toimintasuunnitelma covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseen, 2021

Leviämisvaihe – epidemian kasvu nopeutuu edelleen

Epidemian kasvu nopeutuu edelleen, tapaukset leviävät väestössä alueellisesti tai laajemmin, jäljitys vaikeutuu

Kriteerit, joita voidaan käyttää apuna väestöleviämisen arvioinnissa: • 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa > 25–50 / 100 000 asukasta • positiivisten näytteiden osuus on > 2% • jäljitettävyyden heikkenee, noin 2/3 tartunnanlähteistä tai vähemmän on selvitetävissä • epidemian hillintään tarvittavien resurssien määrä kasvaa • sairaala- ja tehohoitojaksojen määrän ennustetaan kääntyvän nousuun	Hybridistrategian lisätoimenpiteet • maksimaaliset alueelliset suositukset ja rajoitukset välittömästi käyttöön • etätyö ja kasvomaskisuositus (laaja) • jos tilanne laajenee ja/tai sitä ei saada hallintaan alueellisin toimenpitein: • valtakunnalliset rajoitukset ja suositukset; viestintäkampanjat; materiaalivarastojen vapauttaminen; varautuminen hoitokapasiteetin lisäämiseen koko maassa; viimesijaisena poikkeusolot ja valmiuslaki
---	--

Kuva 7 Epidemiologinen tilannekuva: Leviämisvaihe, STM, Toimintasuunnitelma covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseen, 2021

Vuoden 2021 alussa Vantaalla aloitettiin koronarokotusten antaminen. Vantaalla alettiin rokottaa viikolla yksi koronapotilaita hoitavaa hoitohenkilökuntaa ja viikolla kaksi ikääntyneiden hoivakotien asukkaita ja henkilöstöä. Tämän jälkeen siirryttiin portaittain seuraavana vuorossa olevien ikääntyneiden rokotuksiin sekä toiselle rokotuskierrokselle ensimmäisenä rokotuksen saaneiden osalta.

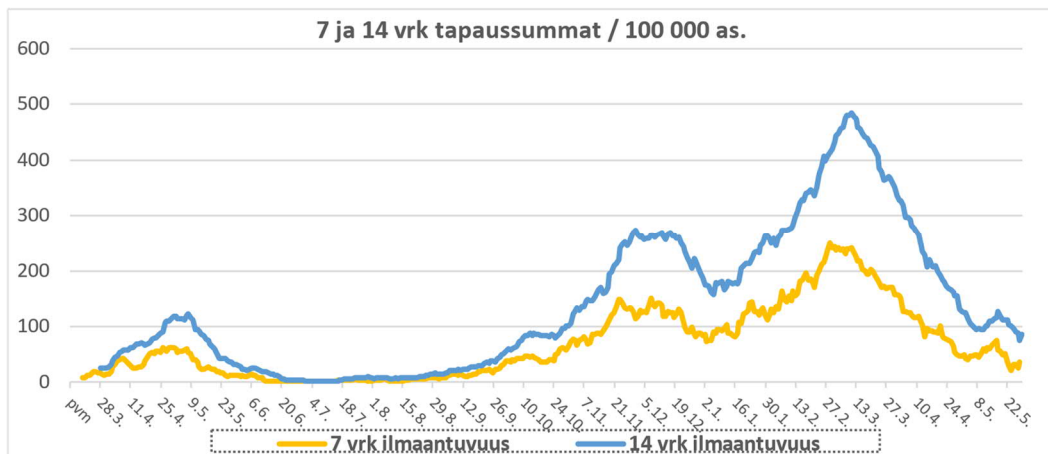
Epidemian eteneminen, kolmas aalto

Alkuvuodesta 2021 alettiin ennakoida epidemian kolmatta aaltoa rauhallisemmin sujuneen joulunajan jälkeen. Kolmannessa aallossa merkittävässä osassa olivat myös erilaiset virusvariantit. Poikkeusolot tulivatkin uudelleen voimaan 1.3.2021 ja olivat voimassa 27.4.2021 saakka. Hallitus valmisteli maaliskuun aikana myös lakiesitystä liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta, mutta perui esityksensä 31.3.2021 sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta oli antanut esitykselle kovaa kritiikkiä. Maaliskuussa päätettiin hyvin poikkeuksellisesti myös siirtää kuntavaalit huhtikuulta kesäkuulle 2021 koronatilanteen vuoksi.

Loppukevään ja alkukesän 2021 aikana epidemiatilanne Vantaalla systemaattisesti parantui ja koronavirustartuntojen määrä vähentyi. Pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä linjasi 10.6.2021 kokouksessaan, että pääkaupunkiseutu on palannut epidemiassa paremmalle tasolle eli kiihtymisvaiheeseen. Tämän seurauksena merkittävää osa rajoituksista alettiin purkaa 15.6.2021 alkaen.

Kuva 8 Viikoittaiset tartuntamäärät 31.5.2021 asti

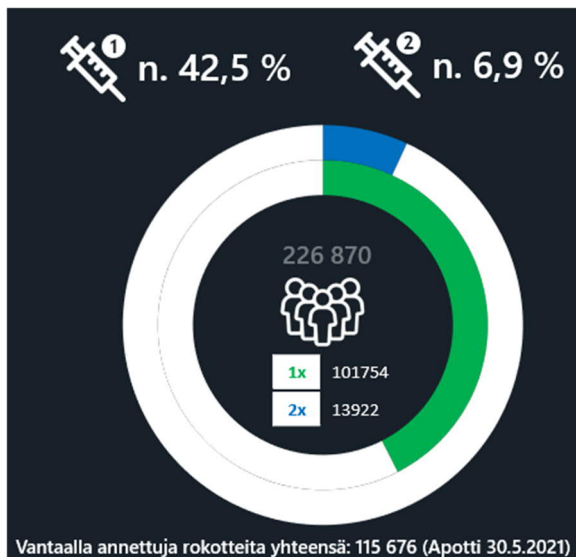

Kuva 9 7 ja 14 vrk tapaussummat 31.5.2021 asti

Aikajana, kolmas aalto

Päivämäärä	Tartuntamäärä ja ilmaantuvuus	Tapahtumat/toimenpiteet
Alkuvuosi 2021 (15.1.2021)	Tartunnat: 4376 Ilmaantuvuus 7 vrk: 88,9 Ilmaantuvuus 14 vrk: 178,6	Kolmatta aaltoa aletaan ennakoimaan
1.3.2021	Tartunnat: 6743 Ilmaantuvuus 7 vrk: 222,4 Ilmaantuvuus 14 vrk: 407,7	Poikkeusolot uudelleen voimaan
Maaliskuu 2021 (6.3.2021)	Tartunnat: 7182 Ilmaantuvuus 7 vrk: 236,7 Ilmaantuvuus 14 vrk: 458,6	Kuntavaalit siirretään huhtikuulta kesäkuulle
Maaliskuu 2021 (31.3.2021)	Tartunnat: 8857 Ilmaantuvuus 7 vrk: 169,7 Ilmaantuvuus 14 vrk: 359,3	Lakiesitys liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta, kariutui perustuslakivaliokunnassa
10.6.2021	Tartunnat: 10328 Ilmaantuvuus 7 vrk: 36,2 Ilmaantuvuus 14 vrk: 67,0	Pääkaupunkiseutu siirtyy leviämismuutokseen kiihtymismuutokseen
15.6.2021	Tartunnat: 10433 Ilmaantuvuus 7 vrk: 22,7 Ilmaantuvuus 14 vrk: 44,2	Rajoituksia on alettu purkamaan

Rokotustoiminta eteni vauhdikkaasti. Vantaalla oli rokotuspisteet Korsossa, Hiekkaharjulla, Myyrmäessä ja Martinlaaksossa. Lisäksi oli mahdollista saada rokote pop-up pisteillä Martinlaaksossa Sanomalassa ja Korsossa Lumossa (vain tehosteet). Pop-up rokotusta tehtiin myös jalkautuen Kivistöön, Korsoon, Koivukylään, Hakunilaan ja Tikkurilaan.

Kuva 10 Rokotustilanne 31.5.2021

Epidemiatilanne nyt, elokuu 2021

Kesä 2021 poikkesi koronaepidemian osalta merkittävästi vuoden 2020 kesästä. Vielä kesäkuun loppupuolella Vantaalla oltiin lähestymässä jopa epidemian perustasoa, mutta kesän aikana tartuntojen määrät kasvoivat helposti tarttuvien virusvarianttien ja ihmisten erilaisten kohtaamisten vuoksi koko Suomessa nopeasti. Epidemia eteni erityisesti sosiaalisesti aktiivisten nuorten aikuisten keskuudessa. Suojamaskien käytössä ja terveysturvallisuusohjeiden noudattamisessa alkoi myös olla väsymystä, mikä heijastui epidemiatilanteen heikkenemiseen.

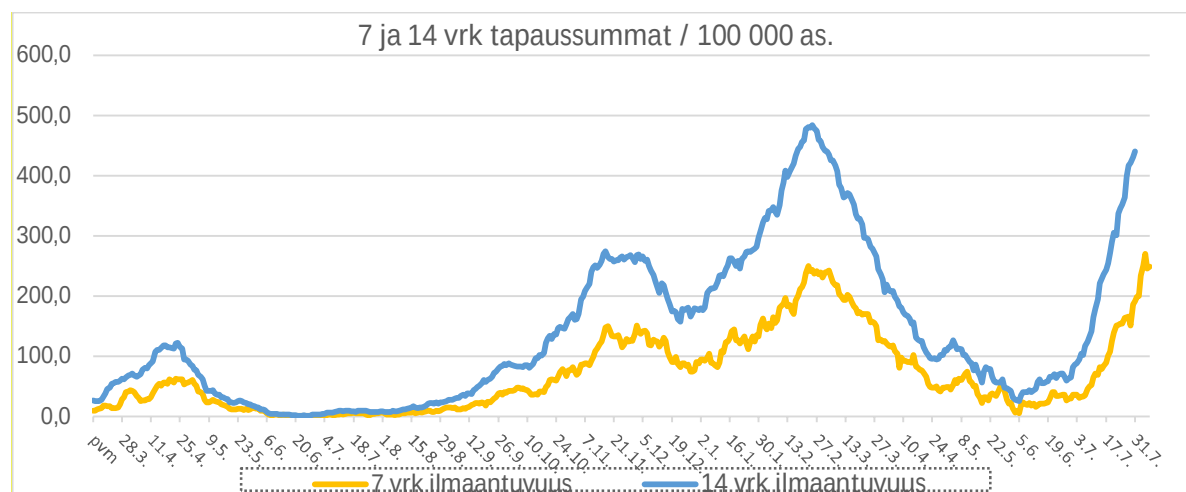
Heinäkuun lopulta lähtien Vantaan tartunnan jäljitys ruuhkautui uudelleen ja tartunnan saaneiden ja altistuneiden asukkaiden kontaktoinnin jonot kasvoivat. Tämän vuoksi aloitettiin uudelleen tartunnan jäljitykseen tehostettu sisäinen ja ulkoinen lisäresursointi. Myös kaupunkitasoinen resurssikeskus käynnistettiin uudelleen tartunnan jäljityksen vahvistamiseksi.

Tätä muistiota viimeisteltäessä 15.8.2021 tilanteen mukaan Vantaalla on yhteensä **12 377** todettua koronavirustartuntaa. Tartuntatapausten ilmaantuvuusluku 100 000 asukasta oli edeltävältä 14 vuorokaudelta **430,9**. Uusia koronatartuntoja on tullut kuluneen viikon aikana keskimäärin **65** päivässä. Koko epidemian aikana **103** vantaalaista on menehtynyt koronaviruksen vuoksi. Ensimmäisen koronarokotuksen saaneita vantaalaisia on **157 943** ja molemmat rokoteannokset saaneita on **101 781**. Vantaa on edelleen koronaepidemian leviämisvaiheessa.

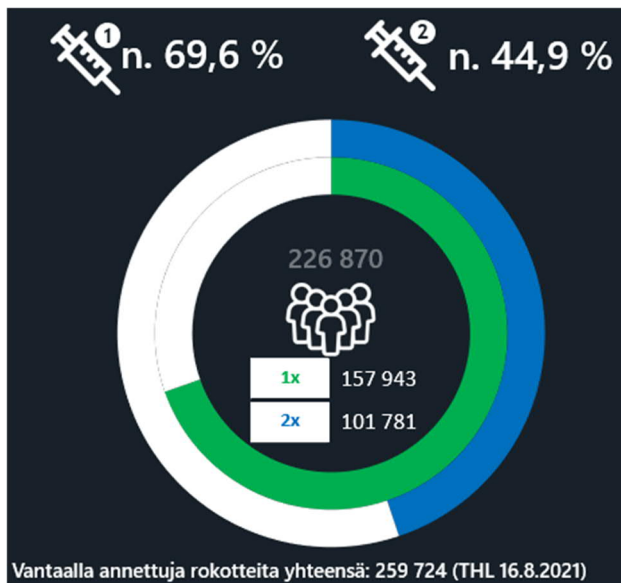
Valtakunnallisesti keskustellaan siitä, miten ja millä aikataululla yhteiskunta voidaan avata ja rajoitukset poistaa. Valtakunnallisesti keskustellaan myös kolmannen rokotteen antamisesta.

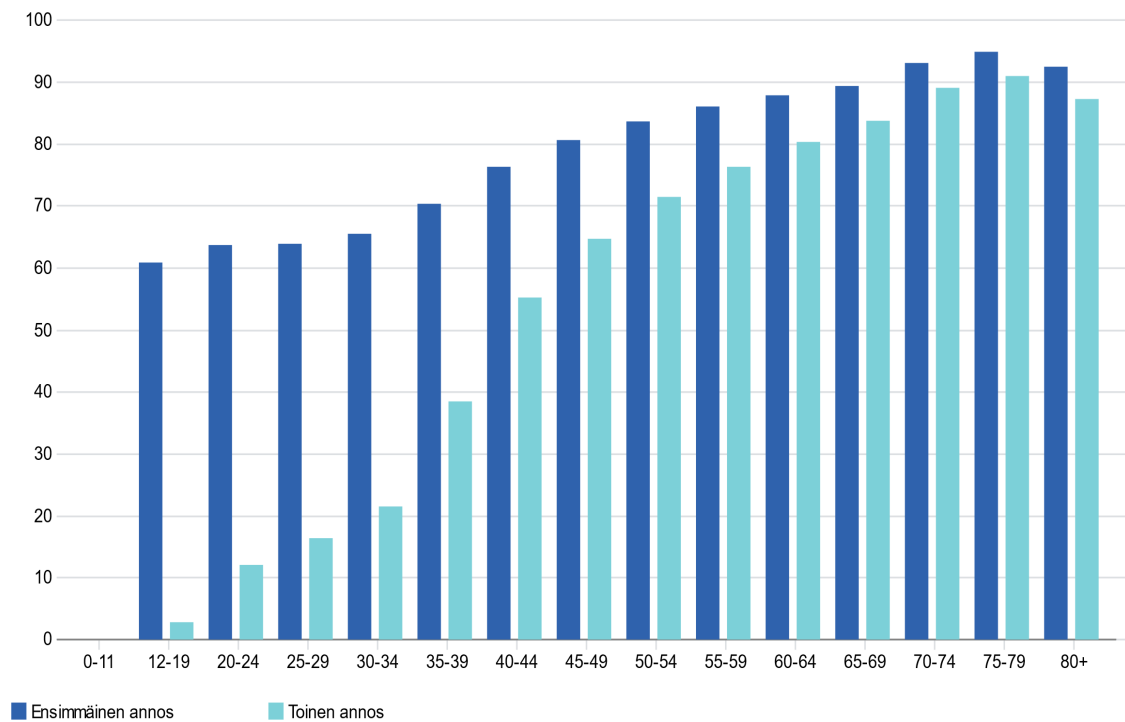
Kuva 11 Viikoittaiset tartuntamäärät 15.8.2021 asti

Kuva 12 7 ja 14 vrk tapaussummat 15.8.2021 asti

Kuva 13 Rokotustilanne 15.8.2021

Kuva 14 Rokotusten eteneminen ikäryhmittäin 15.8.2021

Kuva 15 Koronatartuntojen määrän kehitys Vantaalla maaliskuusta 2020 elokuuhun 2021

EPIDEMIAN VAIKUTUKSET VANTAALLA

Häiriötilannejohtaminen

Vantaan kaupungin valmiusohjeen mukaisesti häiriötilanteiden johtamista varten perustettiin kaupunginjohtajan päätöksellä erillinen johtoryhmä maaliskuussa 2020. Sen tehtävänä on vastata häiriötilanteen vaatimien toimenpiteiden kokonaishallinnasta, tehdä kyseisessä häiriötilanteessa tarvittavat linjaukset ja seurata aktiivisesti tilanteen kehittymistä. Päätöksenteko tapahtuu hallintosäännön tai sen perusteella erikseen tehtyjen delegointipäätösten mukaisesti.

Häiriötilannejohtoryhmään kuuluvat kaupungin johtoryhmän jäsenet, turvallisuuspäällikkö, tietohallintojohtaja, kaupungininsinööri, terveystalouden johtaja, vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja, perhepalvelujen johtaja, ensimmäinen kaupungineläinlääkäri, kaupunginlakimies ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen edustaja. Häiriötilannejohtoryhmä on tarpeen mukaan itse täydentänyt kokoonpanoaan kutsumalla ryhmään tarvittavia asiantuntijoita. Häiriötilannejohtoryhmän puheenjohtajana toimii kaupunginjohtaja.

Heti häiriötilanteen alussa toteutettiin hallintosääntömuutos, jossa kaupunginjohtajalle annettiin häiriötilanteiden ajalle ja poikkeusoloihin erityistä päätösvaltaa, jolla hän voi käyttää normaaliolojen hallintosäännön määrittelemästä toimivallasta poiketen päätösvaltaa peruspalvelujen turvaamiseksi ja häiriötilanteen normalisoimiseksi, milloin asia koskee toimenpiteiden yhteensovittamista eri toimialueiden välillä, taloudellisten resurssien tai henkilöstöresurssien suuntaamista, tiedottamista tai muuta häiriötilanteen hoitamiseksi välttämätöntä päätöstä. Tämä päätösvalta on mahdollistanut tilanteen vaatiman nopean toiminnan. Kaupunginhallituksella on ollut näihin kaupunginjohtajan päätöksiin otto-oikeus, mutta se ei ole käyttänyt tätä oikeuttaan kertaakaan.

Häiriötilanteen johtamisen tueksi ja tilannekuvan ylläpitämiseksi perustettiin kaupungille myös erillinen johtokeskus. Turvallisuuspäällikkö toimii johtokeskuksen esimiehenä. Johtokeskukseen on kutsuttu lisähenkilöstöä muualta organisaatiosta. Johtokeskuksen perustehtävä on kaupungin häiriötilannejohtamisen tukeminen tekemällä tilannekuvaa, tilanapäiväkirjaa, tiedonhankintaa, tilannekatsauksia ja tilanneraportteja. Korona-tilannekuvasta on laadittu säännölliset raportit, joista käy

tiivistetysti ilmi tärkeimmät tapahtumat ja toimenpiteet toimialoilta, palvelualueilta ja yhteistyötahoilta sekä toimialojen toimintakyky ja arvio tilanteen kehityksestä.

Ensimmäisen kerran koronaepidemiaa käsiteltiin kaupungin johtoryhmässä
2.3.2020

Ensimmäinen häiriötilannejohtoryhmän kokous pidettiin 12.3.2020

Häiriötilannejohtoryhmällä on ollut juhannukseen 2021 mennessä yhteensä 130 kokousta

Johtokeskus on laatinut 260 tilanneraporttia koronapandemian aikana

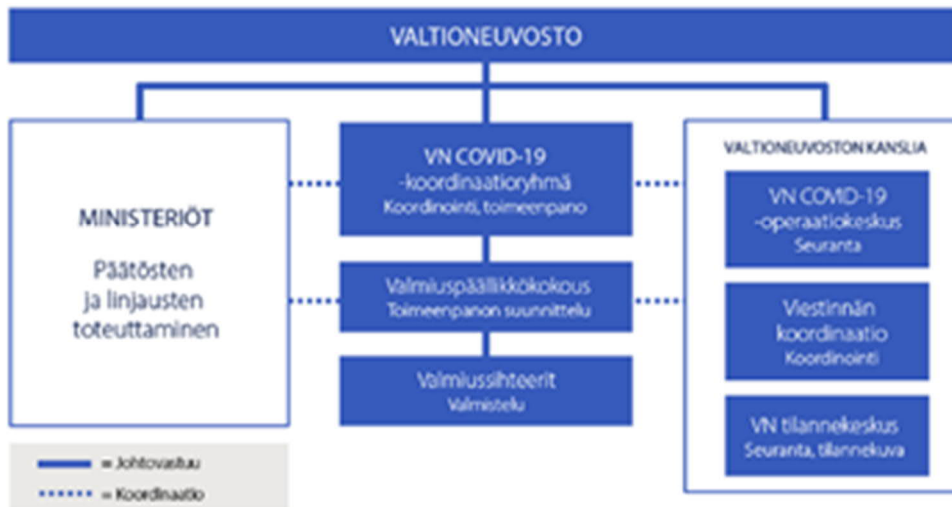
Kaupunginjohtaja on antanut kaupunginvaltuustolle ja -hallitukselle koronakatsauksen jokaisen kokouksen aluksi.

Häiriötilannejohtoryhmän linjausluettelot on lähetetty jokaisen kokouksen jälkeen tiedoksi koko valtuustolle ja kaupunginhallitukselle.

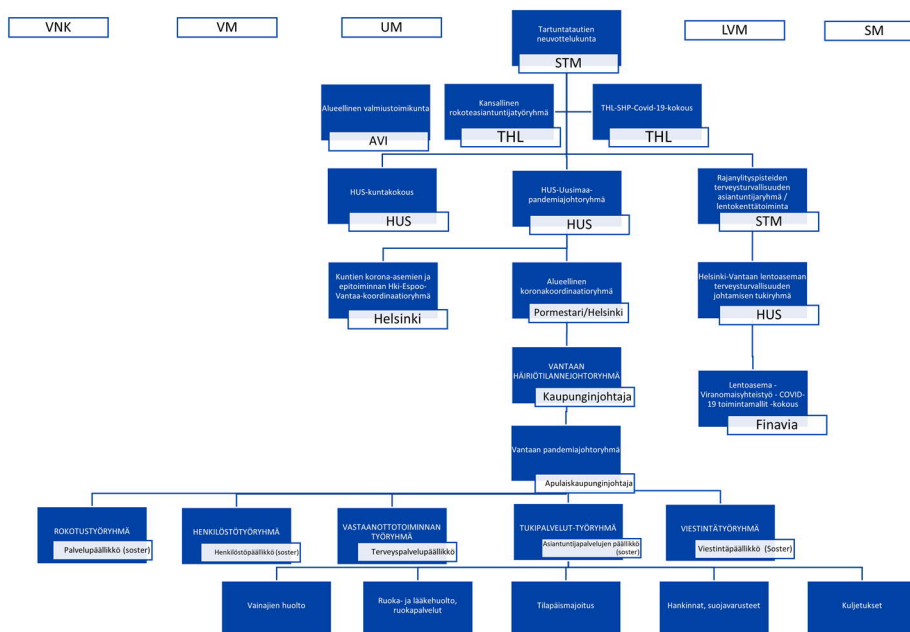
Koronakatsaus on annettu myös jokaisessa kaupungin yhteistoimintaryhmän kokouksessa.

Kaupunginjohtaja on pitänyt koronavirustilanteesta henkilöstöinfon joka viikko kaupungin intranetissä

Valtioneuvoston poikkeusolojen johtaminen koronakriisissä

Kuva 16 Valtioneuvoston poikkeusolojen johtamisorganisaatio

Kuva 17 Ministeriöiden ja muiden toimijoiden roolit poikkeusolojen johtamisessa

Viestintä

Monikanavaisen ja monikielisen viestinnän merkitys on ollut hyvin keskeinen häiriötilanteessa. Tähän kappaleeseen on koottu keskeisiä koronaepidemiaan liittyviä tunnuslukuja ja tietoja ajalta maaliskuu 2020–toukokuu 2021.

Vantaa.fi viestinnän pääkanava

Koronaviestinnän pääkanavaksi perustettiin maaliskuussa 2020 vantaa.fi-kotisivuille oma koronasivusto vantaa.fi/korona. Ensimmäisen koronavuoden aikana kaupunki julkaisi ja jakeli yhteensä 473 koronatiedotetta suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Näiden pääkielien lisäksi sivulta löytyy ajankohtaista koronätietoa viroksi, venäjäksi, somaliksi, arabiaksi, albaniaksi ja dariksi. Kieliversioilla oli vuoden aikana tuhansia käyttäjiä, joten monikielisen viestinnän tärkeys korostui selvästi pandemian aikana. Lisäksi Vantaa-kanavalla julkaistiin 50 erikielistä koronavideota, joita oli katsottu toukokuun 2021 loppuun mennessä 3650 kertaa.

Kaupunginjohtajan koronainfot

Kaupunginjohtaja on pitänyt koko epidemian ajan säännöllisesti mediainfoja Vantaan koronatilanteesta. Vantaa-kanavan kautta lähetetyt infot olivat maaliskuun 2020 ja kesäkuun alun 2021 välillä keränneet yhteensä liki 40 000 katselua. Infoja on striimattu useaan otteeseen suorana myös Yle Areenassa, Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa ja Iltalehdessä, joiden kautta katsojamäärät ovat olleet vielä tätäkin suurempia. Lisäksi Vantaa-kanavalla julkaistiin myös PKS-koronakoordinaatioryhmän mediainfoja.

Koronaesitteet

Digitaalisen viestinnän lisäksi kaupunki toteutti useita painettuja koronaesitteitä kuntalaisten saavutettavuuden varmistamiseksi. Esitteitä julkaistiin kahdeksalla kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, viroksi, venäjäksi, somaliksi, arabiaksi, albaniaksi ja dariksi. Lisäksi kaikkiin Vantaan kotitalouksiin lähetettiin esitteet koronasta ja koronarokotuksista.

Maksettu mainonta

Koronaviestinnässä käytettiin myös maksettua mainontaa, jälleen kuntalaisten saavutettavuuden varmistamiseksi. Vantaan Sanomissa julkaistiin yhteensä kolme tiedotusaukeamaa. Lisäksi vuoden aikana tehtiin useita monikielisiä (suomi, ruotsi, englanti, viro, venäjä, somali, arabia, albania, norja, tanska, islanti) sosiaalisen median kampanjoita, joilla tavoitettiin yhteensä lähes 280 000 henkilöä

Korona-auto

Viestinnässä kokeiltiin myös aivan uudenlaisia viestintäkeinoja. Koronatietaa jakava auto kiersi Vantaalla keväällä 2020, joulutammikuussa 2020–2021 ja maaliskuussa 2021. Maaliskuussa 2021 yhteistyötä tehtiin SPR:n kanssa ja jalkautuvat, monikieliset koronaneuvojat päivystivät kauppakeskuksilla. Autosta jaettiin n. 5000 maskia ja 2000 tiedotetta koronasta.

Sisäinen koronaviestintä

Kaupunginjohtajan videoinfoja kaupungin henkilöstölle julkaistiin ensimmäisen koronavuoden aikana yhteensä 32 kappaletta. Videot julkaistiin kaupungin intrassa ja koko kaupungin Yammerissa. Sisäisiä koronatiedotteita julkaistiin pandemian ensimmäisen vuoden aikana yhteensä 55 kappaletta. Mukaan on laskettu tiedotteet, jotka koskevat henkilöstölinjauksia, työskentelyohjeistuksia, häiriötilannejohtoryhmän päätöksiä sekä koronan aikaista työhyvinvointia, etätyötä ja johtamista. Keskeisimmät tiedotteet on intran lisäksi lähetetty laajalla sähköpostijakelulla. Tiedotteet olivat erittäin luettuja ja erityisesti ensimmäiset tiedotteet saavuttivat tuhansia kaupungin työntekijöitä. Myös intran korona-sivuston Henkilöstölinjauksia-osiossa on vierailtu yhteensä lähes 30 000 kertaa ja Ohjeita työntekoon -osiossa lähes 20 000 kertaa. Lisäksi korona-aiheita ollut esillä joka kuukausi lähtevässä esimiesten uutiskirjeessä.

Epidemiaan liittyvät lainsäädännön muutokset, lausunnot ja edunvalvonta

Kaupungin asianhallintajärjestelmässä tehdyn haun mukaan koronaepidemiaan liittyviä erilaisia lausuntopyyntöjä on tullut eri viranomaisilta tähän mennessä noin 40. Koronaepidemiaan liittyvissä lainsäädäntömuutoksissa vantaalaiset asiantuntijat ovat olleet myös eduskunnassa eri valiokunnissa kuultavina. Keskeisimmät lausunnot ovat liittyneet tartuntatautilakiin, maahantuloon, liikkumisvapauden määräaikaisiin rajoituksiin, häiriötilanteiden johtamiseen, tilannekuvaan, palveluihin, jne. Lisäksi Vantaa sai ainoana kuntana mahdollisuuden lausua onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostuksen luonnoksesta koronaepidemian ensimmäisestä vaiheesta Suomessa.

Lausuntopyynnöistä valtaosa on tullut erittäin lyhyellä valmisteluajalla, jonka vuoksi niitä ei ole voitu viedä kaupunginhallituksen käsiteltäväksi, vaan ne on annettu kaupunginjohtajan päätöksillä. Kaupunginhallitusta on kuitenkin säännöllisesti informoitu valmistelussa olevista lainsäädännön muutoksista ja Vantaan näkökulmista niihin.

Epidemia on lisännyt yhteistyötä ja yhteistyön tarvetta organisaation sisällä mutta myös suhteessa muihin kaupunkeihin ja viranomaisiin. Kunta-valtio-suhde on ollut kriisissä erittäin keskeinen. Erityisesti epidemian alkuvaiheessa oli suuria haasteita siinä, että tieto valtion linjauksista ja rajoituksista ei kulkenut etukäteen kuntiin, vaikka kuntien vastuulla oli hoitaa lähes kaikkien rajoitusten ja muiden toimenpiteiden toimeenpano. Kesken kriisin erittäin nopealla aikataululla valmistellut lainsäädäntömuutokset ovat olleet myös suuri haaste, koska niiden valmistelussa ei ole kuultu asianosaisia riittävästi eikä siten pystytty hahmottamaan lainsäädäntömuutosten vaikutuksia käytännön toimintaan. Edunvalvonnan merkitys onkin korostunut ja erityisesti suuret kaupungit ovat pyrkineet yhdessä tuomaan kaupunkien ja kaupunkilaisten näkökulmaa esille niin virallisissa yhteyksissä kuin yhteiskunnallisen keskustelunkin kautta.

Koronaepidemian vaikutukset vantaalaisiin

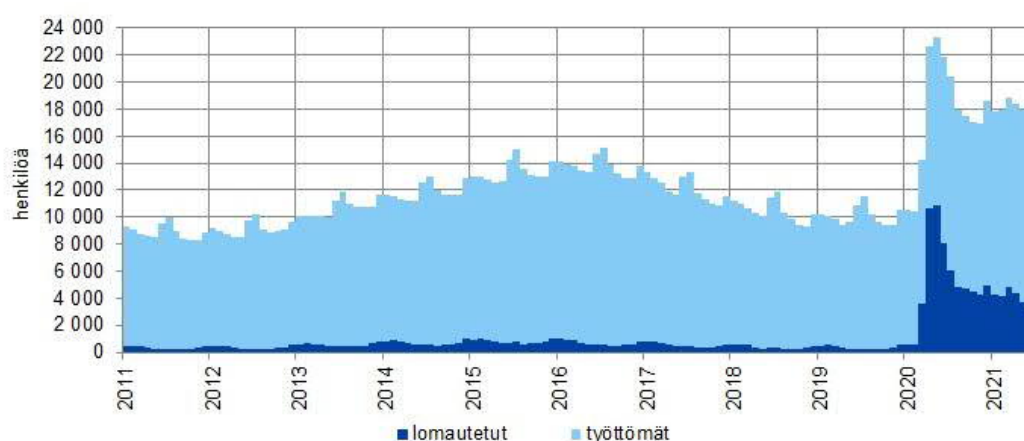
Seuraavassa osiossa on kuvattu koronaepidemian ja sen aiheuttamisen rajoitustoimenpiteiden keskeisiä vaikutuksia vantaalaisiin.

Työttömyyden kasvu

Pandemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien myötä työttömyysluvut kasvoivat vuonna 2020 erittäin voimakkaasti Vantaalla niin irtisanomisten kuin lomautustenkin kautta.

Kaupungin työllisyystilanne oli vuoden 2020 alussa hyvä. Koronaepidemian myötä työttömyysaste nousi helmikuun 2020 8,6 prosentista jo toukokuuhun mennessä jopa 19,2 prosenttiin. Työttömiä työnhakijoita oli tuolloin noin 23 300 henkeä, heistä lomautettuja noin 10 800. Elokuuhun 2020 mennessä työttömyysaste laski Vantaalla, kuten muissakin suurissa kaupungeissa selvästi. Tuoreimman tiedon mukaan heinäkuun 2021 lopun työttömyysaste on 15,2 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut paljon: vuoden 2020 helmikuussa heitä oli 2 639 ja heinäkuussa 2021 määrä on kasvanut 6 396 henkilöön.

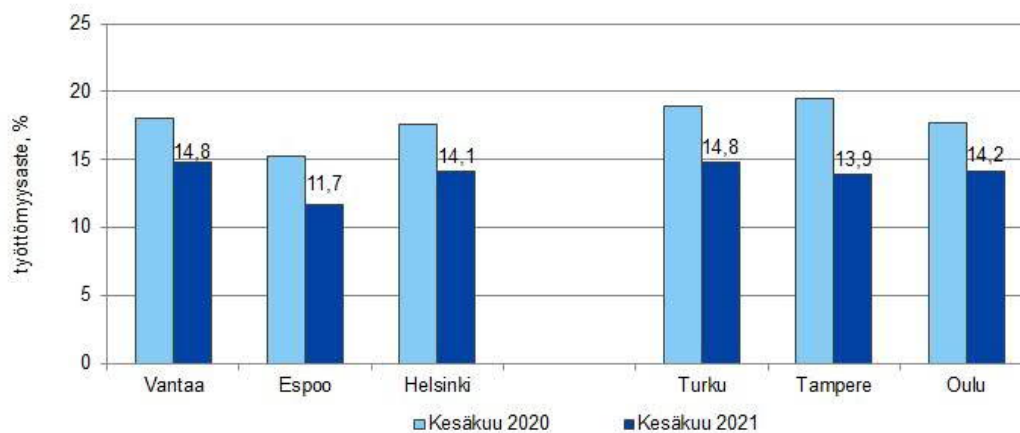
Työttömät ja lomautetut kuukausittain Vantaalla vuoden 2011 tammikuusta lähtien

Lähde: TEM, päivitetty 5.8.2021

Kuva 18 Työttömyyden kehitys vuodesta 2011 lähtien

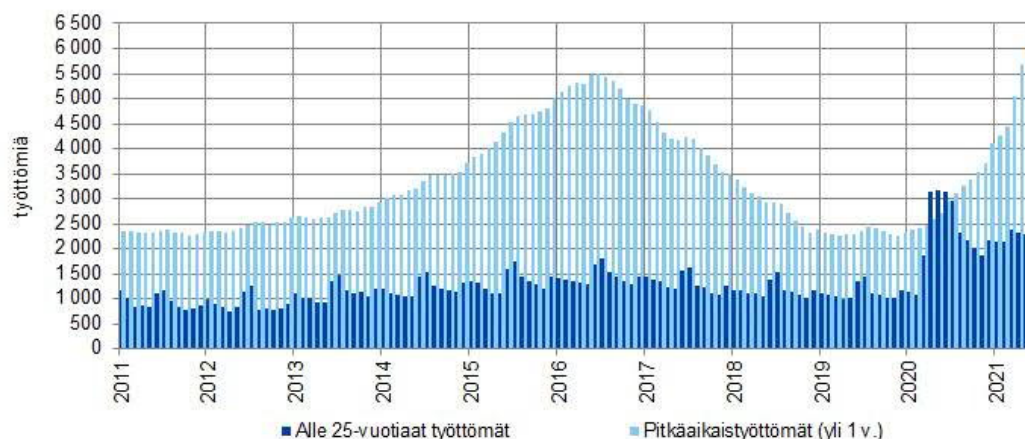
Työttömyysaste (%) Vantaalla ja muissa suurissa kaupungeissa 2020 ja 2021

Lähde: TEM, päivitetty 5.8.2021

Kuva 19 Työttömyysaste suurissa kaupungeissa

Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrät Vantaalla vuoden 2011 tammikuusta lähtien

Lähde: TEM, päivitetty 5.8.2021

Kuva 20 Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrät Vantaalla vuodesta 2011 lähtien

Työttömyys ja vähävaraisuus vaikuttavat monin tavoin ihmisiin ja heidän lähipiiriinsä. Kansaneläkelaitoksen tilastoista on nähtävissä koronavuoden vaikutus myös vantaalaisten perustoimeentulotuen piiriin siirtyneiden lukumäärän kasvuna. Esimerkiksi kesäkuussa 2020 toimeentulotukea saaneita vantaalaisia oli noin 2 600 enemmän kuin vuonna 2019 vastaavana aikana. Joulukuussa 2020 ero oli noin

2 000 henkilöä. Kela maksoi epidemiakorvausta perustoimeentulotuen saajakotitalouksille loppuvuodesta 2020.

Tulonsiirtojen lisäksi kunnalle jää kuitenkin tehtäväksi löytää tapoja tukea pienituloisia tai toimeentulotuen varassa eläviä kotitalouksia tässä haastavassa yhteiskunnallisessa tilanteessa.

Koska työllisyyden kuntakokeilu alkoi koronavuoden aikana, on niin sanottua palveluvelkaa kertynyt sekä TE-palveluista siirtyneiden asiakkuuksien osalta että koronan vuoksi työttömäksi jääneiden asiakkaiden osalta. Henkilökohtaisen palvelun tarpeeseen ja erityistarpeisiin on vaikeampaa vastata suuren asiakasmäärän vuoksi. Huoli on lisääntynyt erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien kohdalla. Pitkäaikaistyöttömien taloudellisen tilanteen ja hyvinvoinnin arvioidaan heikentyneen. Osa asiakkaista on myös "kadonnut" ja heidän osaltaan on jouduttu keskeyttämään kuntouttava työtoiminta.

Vieraskielisten palvelut vaatisivat enemmän kasvokkaisia kohtaamisia ollakseen tehokkaampia. Digitaaliset etäpalvelut eivät myöskään tavoita kaikkia asiakkaita, ja on havaittu, että heikoimmassa asemassa olevilla on vaikeuksia käyttää etäpalveluita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarve

Koronaepidemian vuoksi sekä lääkärien että hoitajien terveyskeskusvastaanottomäärät laskivat vuonna 2020 noin 40 000 käynnillä, suun terveydenhuollon käyntimäärän laskivat noin 30 prosentilla, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon määräaikaistarkastuskäyntejä on jäänyt tekemättä noin 10 % ja kuntoutuspalvelujen käynnit ovat laskeneet yli 10 %.

Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista on korvautunut uudella toimintatavoilla muun muassa etävastastoilla, ja osalla asiakkaista palvelu on jouduttu perumaan tai siirtämään ja osin asiakkaat ovat jättäneet hakeutumatta palvelun piiriin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiettyjen palvelujen tarve kasvoi epidemian aikana eikä tähän kasvuun ole vielä pystytty vastaamaan. Koronaepidemia on heijastunut erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyteen sekä lapsiperheiden ja

vanhemmuuden hyvinvointiin. Ikääntyneillä näkyy tapaamisrajoitusten aiheuttamaa yksinäisyyttä ja kuntoutuspalveluiden rajatumpaa saatavuutta.

Kaupunkilaisille on epidemian aikana kertynyt hoitovelkaa erityisesti Martinlaakson pandemiaterveysaseman alueella. Ehkäisevän terveydenhuollon, kuntoutuksen ja suun terveydenhuollon supistukset ovat myös vaikuttaneet asiakkaisiin.

Pandemian pitkittyminen on kasvattanut psykososiaalisten palvelujen tarvetta. Palveluntarpeen lisääntyminen ja palveluihin pääsyn hidastuminen koskee erityisesti perheneuvolatoimintaa, psykologipalveluja, lääkäripalveluja, nuortenkeskus Nuppia, lapsiperheiden varhaista tukea sekä perheoikeudellisia asioita.

Huomattavaa palvelutarpeen ja palvelujen kysynnän kasvua on havaittu erityisesti lapsiperheiden varhaisen tuen ja nuorten palveluissa. Lisäksi lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojelun avohuollon asiakkuuksien määrä on kasvanut.

Kuntouttavien palvelujen saatavuus on rajoitusten vuoksi heikentynyt (esim. päiväkeskukset, työtoiminta). Työikäisten päihde- ja mielenterveyspalvelujen kysyntä on kasvanut. Poliisin tilastojen mukaan myös kotihälytysten määrä kasvoi merkittävästi vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna. Kotihälytystehtäviä oli vuonna 2020 yhteensä 4180, kun niitä vuonna 2019 oli 3476.

Lasten ja nuorten oppimisvaje ja vaikutukset oppilas- ja opiskelijahuollon tarpeeseen

Etäopetuksena ja ajoittain laajojenkin karanteenien myötä perusopetuksen oppilaille on kertynyt oppimisvajetta. Sitä esiintyy suurella joukolla oppilaista oppiaineissa, jotka perustuvat aiemmin opitun osaamiseen. Tällaisia kouluaineita ovat esimerkiksi äidinkieli, matematiikka, vieraat kielet, taito- ja taideaineet ja jossain määrin reaaliaineet.

Oppilailla, joiden omatoimisuus ja itseohjautuvuus ovat heikkoja, ja joiden vanhemmilla ei välttämättä ole kykyä tai mahdollisuutta tarjota tukea on ollut etäopetuksessa suuria vaikeuksia koulunkäyntiin sitoutumiseen ja oppimistulosten saavuttamiseen.

Etäopetus on ollut hyvin teoriapohjaista ja kouluihin kuuluvat juhlat, opintoretket ja vierailut ovat rajoitusten vuoksi puuttuneet kokonaan. Lisäksi oppilailta on puuttunut opiskeluun sitouttava kouluyhteisö.

Lukioissa on havaittu, että opintoja pidennetään aiempaa enemmän ja kursseja on keskeytynyt normaalia enemmän.

Ammattiopintojen keskeyttäminen lisääntyi epidemian vuoksi, vaikkakin alle 20-vuotiaiden keskeyttäminen alitti tavoitteen ollen 13,8 %. Ammatin oppiminen etäopetusaikana on myös vaikeutunut. Jatkossa on varmistuttava siitä, että ammatillisessa koulutuksessa on riittävästi resursseja tarjota opetusta niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat lisätukea ammatin oppimiseen.

Erityisesti lukioissa opiskelijoiden yhteydenotot psykologeihin ovat lisääntyneet. Olennaista on, että opiskelijoille pystytään tarjoamaan asianmukaisia opiskeluhuoltopalveluja. Myös Variassa yhteydenotot opiskeluhuoltoon ja opinto-ohjaajiin ovat lisääntyneet. Toisella asteella tarvitaan uusia keinoja palauttaa opiskelumotivaatio ja -rytmi.

Oppilas- ja opiskelijahuollon havaintojen mukaan lapsille, nuorille, aikuisopiskelijoille ja perheille on kertynyt mielenterveyteen liittyvien palveluiden hoitovajetta. Osa oppilaista ja opiskelijoista on kokenut korona-aikana esimerkiksi yksinäisyyttä ja ahdistusta tai oppimisen vajeita. Osalla perheistä on taloudellisia vaikeuksia ja ongelmia jaksamisessa ja vanhemmuudessa. Erityisesti itsenäisesti asuvilla toisen asteen opiskelijoilla on ollut taloudellisia vaikeuksia.

Lasten ja nuorten hyvinvointi

Epidemian aikana on noussut erityinen huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Kasaantunut pahoinvointi voi purkautua palattaessa normaaliin arkirytmiin. Osa nuorista on jäänyt ajelehtimaan, kun tilat ja harrastukset olivat kiinni ja koulut etäopetuksessa. Nuorten yksinäisyys, henkinen pahoinvointi, väkivalta, päihteet ja muu häiriökäyttäytyminen ovat arvioiden mukaan kasvaneet. Nuoret viettävät enemmän aikaa kaduilla aikuisten tavoittamattomissa.

NUORISOPALVELUIDEN LUKUJA AJALLA 18.3.2020-10.6.2021

Kuva 21 Nuorisopalveluiden lukuja koronaepidemian aikana

Etsivään nuorisotyöhön tuli 784 yhteydenottoa 18.3.2020-10.6.2021, ja niistä suurin osa (51,7 %) tuli ikäluokista 16–20 –vuotiaat. Eniten yhteydenottoja tuli 19-vuotiailta (14,5 %), 20-vuotiailta (13,4 %) sekä 18- vuotiailta (11,9 %). Nuoret saivat etsiviltä tukea ja tsemppausta ja nuoria ohjattiin erilaisten palvelujen piiriin: toimeentulo (16,6 %), terveyteen liittyvät palvelut (10,8 %) sekä mielenterveyspalvelut (8,3 %).

Vantaan nuorisopalveluiden työntekijät kohtasivat ajalla 13.3.2020 – 9.6.2021 chat-keskustelussa nuoren 2112 kertaa. Suurin syy nuoren yhteydenottoon oli paha olo (23,39 %). Arjessa selviytymiseen liittyvät ongelmat tarkentuivat opiskeluun ja työelämään liittyviin haasteisiin (52,34 %) sekä uupumiseen (22,43 %). Yhteydenottoja, joissa yhteydenoton syynä oli itsetuhoisuus, kirjattiin 333.

Poliisin tilastojen mukaan nuorten henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset olivat vuonna 2020 edellistä vuotta korkeammalla tasolla. Erityisesti ero näkyi alle 15-vuotiaiden tekemien rikosten määrissä. Toisaalta luvut olivat hyvin samaa luokkaa vuoden 2018 lukujen kanssa.

Kulttuuri ja tapahtumat

Yksityisille kulttuurialan toimijoille rajoitustoimenpiteet ovat aiheuttaneet taloudellisia haasteita ja tapahtumatuotannon elpymistä onkin tuettava. Ihmiset myös kaipaavat livekulttuurin ääreen. Tämä näkyy siinä, että kaikissa

ulkotapahtumissa, joita ollaan pystyttä järjestämään korona-aikana, ovat kävijämäärät olleet suuret.

Museoiden näyttelytilat ovat olleet pitkiä jaksoja suljettuina. Laajamittaista virtuaalista tapahtumatuotantoa onkin kohdennettu eri kohderyhmille, myös avoimesti kaikille kaupunkilaisille.

Taiteen perusopetus pystyttiin järjestämään kokonaisuudessaan etäopetuksena, joten palvelutarjonta säilyi muuten ennallaan, paitsi varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta.

Koronapandemian myötä aikuisopiston toiminta siirtyi verkkoon. Valtaosa kursseista ja toiminnoista on 17.3.2020 jälkeen järjestetty etänä. Syksyllä 2020 toimittiin lähiopetuksessa noin kolmen kuukauden ajan. Vaikutukset ovat olleet suuret erityisesti taito- ja taideaineiden ja muiden käytännön aineiden opetukseen, maahanmuuttajakoulutukseen sekä aikuisten perusopetukseen. Koulutusvelkaa voidaan nähdä syntyneen varsinkin aikuisten perusopetuksessa, jossa tilanne on aiheuttanut erityistä tuen tarvetta. Kansalaisopiston kurssien osalta on syntynyt ”hyvinvointivelkaa”, koska kuntalaiset eivät ole voineet kehittää itseään ja virkistäytyä opiston lähiopetuksessa. Erityisesti opiston lähikursseilla on myös sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus.

Osallisuus, yhteisöllisyys ja syrjäytymisen ehkäisy

Epidemian jälkeen on suuri tarve yhteisötyön ja osallisuuden vahvistamiseen ja yhteisöpalvelujen arjen toiminnan turvaamiseen. Myös verkostoja tulee rohkaista aloittamaan yhteisötyötä mahdollisimman pian. Epidemia on iskenyt voimakkaasti heihin, joilla on ollut vaikeuksia jo ennen koronaa. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja tarvitaan kaikilla alueilla Vantaalla ja kaikille alueen asukkaille, toimijoille ja järjestöille. Lisäksi tarvitaan yhteisöllisiä ruokailuja, taidepajoja ja paikkoja tulla kuulluksi ja nähdyksi.

Yhteisöllisyyttä tulee korostaa myös viestinnässä ja erityisesti tulee panostaa palvelutarjonnan ulkopuolelle pudonneiden tavoittamiseen. Syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa tarvitaan laajasti.

Harrastustoiminnan rajoitukset

Rajoitusten myötä harrastustilat ovat olleet pitkään suljettuina tai normaalia hyvin paljon vähäisemmällä käytöllä. Uimahallipalveluiden sulkua hankaloitti tai esti kokonaan erityisryhmien ja liikuntarajoitteisten liikunnan harrastamisen. Toisaalta ulkoliikuntapaikkojen ja virkistysalueiden käyttäjämäärät kasvoivat rajoitusten aikana ja uudet käyttäjät löysivät nämä palvelut. Seuratoiminnan eri muodot ovat monipuolistuneet, mutta harrastajamäärät muun muassa urheiluseuratoiminnassa ovat laskeneet.

Epidemian vaikutuksesta vapaa-ajan palveluiden käyttöön ja osallistumiseen tehtiin kyselytutkimus Suomen kuuden suurimman kaupungin (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu) asukkaille. Alustavista tuloksista voidaan nostaa seuraavia huomioita:

- Lähes 40 % vastanneista arveli, että pandemia muuttaa hänen käyttäytymistään pysyvästi varovaisemmaksi.
- Suuri enemmistö vastaajista suosii kirjastopalveluiden perinteistä käyttötapaa ja kaipasi mahdollisuutta mennä etsimään kirjoja paikan päältä. Lisäksi noin joka kolmas vastanneista käy kirjastossa tavatakseen ihmisiä. Kirjasto oli tärkeä etenkin toimeentulovaikeuksia kokeville, yksinhuoltajille, nuorempien ikäluokkien edustajille, korkeakoulutetuille ja naisille.
- Teatteri- tai konserttiesitysten seuraamista odotettiin innolla ja enemmistö vastaajista oli valmis menemään seuraamaan esitystä jo epidemian lievässä vaiheessa, kunhan turvajärjestelyistä on huolehdittu hyvin. Selvälle enemmistölle vastaajista oli merkitystä myös ihmisten tapaamisella. Hyvin harvat vastasivat, että esityksen seuraaminen etänä korvaa hyvin paikan päällä seuraamisen.
- Yli puolet vastaajista ilmoitti liikkumisensa vähentyneen merkittävästi rajoitusten vuoksi. Useimmin liikunta oli vähentynyt vähän koulutetuilla, toimeentulovaikeuksia kokevilla sekä alle 40-vuotiailla. Enemmistö vastaajista oli valmis palaamaan käyttämään liikuntatiloja niiden auetessa, mutta kolmannes vastaajista aikoi mennä niihin vasta, kun pandemia on kokonaan ohi.
- 60 % vastaajista ilmoitti, että joko hän itse tai perheenjäsenensä on lopettanut jonkin liikuntaharrastuksen koronan vuoksi. Lopettaneista lähes kaikki aikoivat kuitenkin jatkaa lajin harrastamista epidemian jälkeen. Virtuaalisesti toteutettuun liikunnanohjaukseen osallistuneista noin puolet oli kiinnostunut niistä myös pandemian jälkeen, mutta suuri enemmistö kuitenkin katsoi, että virtuaalitoteutus ei korvaa paikan päällä pidettyä liikunnanohjausta.

Kirjastojen rajoitukset

Kirjastotilat ovat olleet kokonaan kiinni tai palvelut käytössä rajoitetusti. Lainausten määrä laski vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna 26 %. Lasten kaunokirjallisuuden lainaus laski jopa 40 %. Toisaalta E-lainausten määrä kasvoi merkittävästi: E-lehtien 70 %, E-kirjojen 28 % ja E-musiikin 19 %. Kirjasto on myös erittäin innovatiivisesti kehittänyt uudenlaisia etätapahtumia kaupunkilaisille. Maahanmuuttajille suunnatut etäkielikahvilat ja lapsille suunnatut Soturikissat live – tapahtumat ovat pyörineet viikoittain koko korona-ajan, ja Vantaalta lähtenyt ilmastolukupiirikampanja levisi valtakunnalliseksi keräten 97 lukupiiriä ympäri Suomen keskustelemaan ilmastonmuutoksesta.

Kirjastot ovat myös tärkeitä yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja. Niin lasten, nuorten, maahanmuuttajien kuin ikäihmistenkkin arkeen on vaikuttanut paljon se, että kirjastot on jouduttu pitämään kiinni. Tämä on näkynyt nyt varsinkin myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman alueilla, joissa lapset on huomioitu normaalitilanteessa erityisesti kirjaston tapahtumatoiminnassa ja nyt nämä lapset ovat jääneet tätä palvelua vaille. Kaikilla ei ole taitoja tai mahdollisuutta osallistua etätapahtumatoimintaan. Esimerkiksi osa maahanmuuttajista on jäänyt pois kielikahvilatoiminnasta, koska etäkielikahvila on tuntunut vieraalta tai liian vaikealta toimintamuodolta.

Kirjastojen tietokoneet ovat erityisen tärkeitä vähävaraisille vantaalaisille ja välttämätön väline yhteiskunnallisten asioiden hoitamisessa. Korona-aika on hankaloittanut näiden palveluiden saavutettavuutta.

Asukastilat ja kuntalaispalvelut

Parhaimmillaan teknologinen kehitys sujuvoittaa arkea ja edistää yhteisöllisyyttä. Kääntöpuolena on kuitenkin eriarvoisuuden lisääntyminen, jos haavoittuvimmassa tilanteessa olevat jäävät kehityksen vauhdista. Tämä näkyi selvästi myös asukastilojemme ja asiakaspalvelupisteidemme arjessa. Digitukea tarvitsevien asiakkaiden määrä kasvoi nopeasti ja erilaisiin viranomaisasiointiin liittyvien dokumenttien ja hakemusten tulostamiseen tuli suuri tarve.

Asukastilojen kävijämäärät tippuivat 90 000 kävijästä (2019) 30 000 kävijään vuonna 2020. Ruoka-apua jaettiin laajalti: esimerkiksi hätäruoka-apupalvelu toimitti

vuoden 2020 maalis-kesäkuussa 17 390 ruokakassia. Korona-linjalle saapuneita puheluita oli maaliskuusta 2020 kesäkuuhun 2021 yhteensä 13 400 kappaletta.

Vaikutukset organisaation toimintaan

Koronaepidemia ja rajoitustoimenpiteet ovat vaikuttaneet kaupungin toimintaan kokonaisuutena hyvin monella eri tavalla, ja vaikutukset ovat kohdentuneet eri toimialoihin ja palveluihin myös hyvin eri tavoin. Seuraavassa on kuvattu epidemian ja rajoitustoimien vaikutuksia toimialoittain.

Kaupunkistrategia ja johto

Toimialalla perustettiin ja organisoitiin koko häiriötilanteen johtamisjärjestelmä heti epidemian alussa. Häiriötilannejohtoryhmä kokoontui ensimmäisen kevään ajan joka arkiaamu. Syksyllä kokouksia vähennettiin kahteen viikossa ja juhannuksesta 2021 alkaen häiriötilannejohtoryhmä on kokoontunut kerran viikossa.

Kaupungin johtokeskus perustettiin heti alkuvuodesta 2020 ja se on kerännyt tilannekuvaa ja raportoinut siitä sekä tukenut muuten häiriötilannejohtamista koko epidemian ajan.

Toimialalla valtaosa työntekijöistä on tehnyt koronavuoden ajan töitä etänä. Palveluiden toteuttamisessa keskeisimmät muutokset ovat kohdistuneet kasvupalveluiden palvelualueeseen, jossa rajoitukset ovat vaikuttaneet niin työllisyyspalveluihin kuin yrittäjille tarjottaviin elinkeinopalveluihinkin.

Kuntalain pikavauhtia valmistuneen muutoksen myötä toimielimet pystyivät toteuttamaan nopean digiloikan ja toimielinten kokoukset on pystytty toteuttamaan Teamsin välityksellä.

Vuonna 2021 järjestetyt kuntavaalit siirrettiin nopealla aikataululla huhtikuulta kesäkuulle. Kuntavaalien koronaturvallinen järjestäminen työllisti merkittävästi ja aiheutti lisäkustannuksia, jotka valtio on luvannut korvata.

Viestinnän merkitys on korostunut kriisitilanteessa. Toimiala vastasi häiriötilanteeseen liittyvästä sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Toimialalla jouduttiin epidemian myötä erittäin kriittiseen ja vaativaan tilanteeseen. Uusina palveluina aloitettiin koronavirustestaus ja tartuntojen jäljitys, käynnistettiin pandemiaterveysasema, organisoitiin lentokentän terveystarkastustoiminta, laadittiin varasairaalasunnitelmat yhdessä HUS:n ja Keravan kaupungin kanssa, muutettiin väistötila kohorttiosastoksi, perustettiin kotisairaalan pandemiatiimi, annettiin kriisityötä koronaan menehtyneiden omaisille, järjestettiin haavoittuvassa asemassa olevien maskijakelu, avattiin koronapuhelin ja soitettiin epidemian alkuvaiheessa asiakassoittot vantaalaisille ikäihmisille sekä organisoitiin vantaalaisten koronarokotustoiminta.

Toimialalla on myös jouduttu osittain supistamaan tai sulkemaan toimintoja kuten työ- ja päivätoiminta ja suun terveydenhuollon kiireetön hoito. Joissain toiminnoissa kysyntä on myös vähentynyt epidemian vuoksi.

Kaupungin sisäisten henkilöstösiirtojen ja muiden epidemian vuoksi kiireellisten rekrytointien myötä toimialalla on myös perehdytetty lyhyessä ajassa poikkeuksellisen paljon uutta henkilökuntaa uusiin töihin.

Lisäksi toimialalla on perustettu useita tilanteen johtamiseen ja operatiiviseen toimintaan liittyviä yhteistyöryhmiä niin organisaation sisäisesti kuin eri viranomaisten kanssa.

Kasvatus ja oppiminen

Epidemian alussa maaliskuussa 2020 opetusta siirrettiin erittäin laajasti ja erittäin lyhyellä varoitusajalla etäopetuksesi. Vaikutus koski kevään 2020 osalta kaikkia ikäryhmiä. Toinen aste siirrettiin uudelleen etäopetukseen marraskuussa 2020. Pisimpään koko koronavuoden aikana etäopetuksessa ovat olleet siis toisen asteen opiskelijat. Etäopetuksen myötä digitaaliset oppimisympäristöt ja uudet oppimis- ja opetusmenetelmät on otettu laajasti käyttöön.

Varhaiskasvatuksessa lakisääteiset palvelut on pystytty järjestämään enimmäkseen normaalisti toimintakaudella 2020–2021. Keväällä 2020, kun valtakunnallisesti annettiin kehoitus hoitaa lapset kotona, mikäli mahdollista, oli Vantaallakin varhaiskasvatuksen palveluiden käyttäjiä vähän.

Etäopetus ja etätyöskentely ovat mahdollistaneet uusien käytäntöjen kehittämistä, mutta toisaalta myös kuormittaneet ja haastaneet. Työyhteisöjen yhteisöllisyyteen on pyritty kehittämään uudenlaisia toteutustapoja, mutta luonnollisestikin siinä on syntynyt suurta vajetta. Henkilöstötilanne on ollut myös ajoittain erittäin haastava, koska sijaisia ei ole saatu niin paljon, kuin heitä olisi tarvittu.

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla on ollut epidemian vuoksi karanteeneissa yhteensä noin 13 000 lasta/oppilasta/opiskelijaa ja noin 1250 työntekijää. Karanteeneja esiintyi vuoden 2020 aikana yhteensä 61 palveluysikössä (varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste) ja vuonna 2021 yhteensä 70 palveluysikössä.

Kaupunkikulttuuri

Koronaepidemia on vaikuttanut erittäin laajasti kaupunkikulttuurin toimialan palveluihin. Toimialalla on jouduttu rajoitusten vuoksi pitämään toimialan palvelupisteitä pitkiä aikoja suljettuina kokonaan tai rajoitetuin aukioloin.

Vaikutukset kulttuuripalveluihin ja kolmannen sektorin kulttuurityöhön ovat merkittävät. Tapahtumatuotantoa siirrettiin rajoitusten aikana osin virtuaaliseksi.

Kun sisäliikuntatilat ovat olleet suljettuina, on ulkoliikuntapaikkojen, erityisesti ulkoilureittien, latujen, luistelukenttien ja ulkokuntosalien käyttö kasvanut merkittävästi. Esimerkiksi Kuusijärven Suden tassu ohitettiin talvella 2020 oli keskimäärin 740 kertaa vuorokaudessa, Hakunilan urheilupuiston suoritemäärä oli noin 4540 kertaa vuorokaudessa ja Petikon latujen määrä noin 1580 kertaa vuorokaudessa. Myös kaupungin virtuaalijumppien suosio on ollut suurta.

Kirjastotilat ovat olleet kokonaan kiinni tai palvelut käytössä rajoitetusti.

Vantaa-infon asiointipisteet Myyrmäessä ja Tikkurilassa saatu pidettyä auki rajoittamalla palveluita. Neuvontapalveluihin on lisätty sosiaali- ja terveydenhuoltoa tukevia palveluita kuten esimerkiksi koronaneuvontaa.

Nuorison palvelualueella toimintaa on jouduttu mukauttamaan koko ajan rajoitusten vaihtuessa. Erityisesti on panostettu jalkautuvaan nuorisotyöhön, digitaaliseen työhön ja yksilölliseen työhön. Avoin toiminta on ollut kuitenkin suljettuna lähes koko vuoden, minkä vuoksi todella paljon nuoria on jäänyt tavoittamatta.

Kaupunkiympäristö

Toimialan toimintaan epidemia vaikutti muita toimialoja vähemmän. Niin sanottu kenttätyö pystyttiin toteuttamaan normaalisti terveysturvallisuus huomioiden ja valtaosa henkilöstöä siirtyi etätöihin. Rajoitusten vuoksi asiakaspalvelut ovat olleet joiltain osin kiinni. Ympäristöterveydenhuollossa tartuntatautilain muutokset toivat uusia valvontatehtäviä.

Vaikutukset kaupungin henkilöstöön

Heti epidemian alussa tehtiin linjaus siitä, että Vantaalla ei lomauteta henkilöstöä koronan vuoksi. Keväällä 2020 perustettiin kaupunkitasoinen resurssikeskus sujuvoittamaan henkilöstön siirtyminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle erilaisiin epidemian tuomiin tehtäviin niistä toiminnoista, jotka rajoitusten vuoksi jouduttiin sulkemaan. Vuonna 2020 resurssikeskuksen kautta tehtiin 385 siirtoa ja vuonna 2021 on kesään mennessä tehty 38 siirtoa.

Henkilöstön sairauspoissaoloja on seurattu koko epidemian ajan, ja sairauspoissaolot ovat pysyneet sekä kaupunkitasoisesti että sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla niin sanottuun normaalivuoteen verrattuna erittäin hyvällä tasolla ja jopa laskeneet suhteessa vuoteen 2019. Tämä kertoo osittain hyvästä hygieniaohteiden noudattamisesta, mutta myös henkilöstön sitoutumisesta työhönsä tässä erittäin vaikeassa ja raskaassa tilanteessa. Myös henkilöstölle toteutetun Kunta10-tutkimuksen tulokset olivat merkittävästi parantuneet vuoteen 2018 verrattuna.

Toimialat nostivat kuitenkin monenlaisia henkilöstövaikutuksia esille. Koronaepidemia on koettu kuormittavaksi kautta organisaation. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja kasvatuksen ja oppimisen toimialalla sijaistarve on ollut sairastumisten tai karanteenien vuoksi poikkeuksellisen suuri. Henkilöstösiirrot ovat kuormittaneet niin siirtyviä kuin vastaanottaviaakin työntekijöitä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle koronavuosi on ollut monella tavalla raskas. Työntekijät ovat joutuneet tekemään runsaasti lisä- ja ylitöitä tai olleet varalla. Sijaistarve on ollut muun muassa karanteenien vuoksi poikkeuksellisen

suuri, mikä on aiheuttanut kuormitusta vakinaiselle henkilöstölle. Pitkäkestoinen suojarusteissa työskentely on myös ollut kuormittavaa.

Osalla työntekijöistä työmäärä on lisääntynyt koronan vuoksi erittäin paljonkin, mikä näkyy jaksamisessa ja työhyvinvoinnissa. Kun valtaosa henkilöstöä siirtyi nopealla aikataululla etätöihin, toi se myös uudenlaisia haasteita etätöiden johtamiseen ja yhteisöllisyyden ylläpitämiseen.

Toisaalta poikkeuksellinen aika on tuonut myös mahdollisuuden kehittää ihan uudenlaisia käytäntöjä niin omaan kuin sidosryhmätöihinkin ja kehittää kaupunkilaisille uudenlaisia palveluita. Tämä on mahdollistanut myös uuden oppimisen ja voimavarojen kasvattamisen uudenlaisten palveluiden menestyksen myötä. Monet ovat kokeneet etätöiden myös parantavan työnteon tehokkuutta.

Kriisin opit

Tulevia kriisejä ajatellen kaupungin organisaatiossa on tunnistettu monia kehittämiskohtia sekä opittu paljon. Oppimiskokemukset ja kehittämisajatuksien kerätty toimialoilta ja palvelualueilta. Kriisin oppeja tarkastellaan keskeisten, häiriötilanteissa korostuneiden toimintojen kautta.

Viestintä ja tiedonkulku

Viestinnässä ja tiedonkulussa painottuvat selkeät tiedonkuluntavat ja rakenteet. Monikielistä ja kanavaista viestintää tulee lisätä ja oikea-aikainen ja oikeasisältöinen viestintä koetaan tärkeäksi. Viestinnän on oltava avointa, johdonmukaista, selkeää ja ajantasaista. Jatkossa tulee kiinnittää huomiota siihen, että tieto on koottuna yhteen paikkaan. Ylilyöntejä ja turhaa dramatiikkaa viestinnässä tulee välttää.

On tunnistettu, että koronapandemian alussa viestinnän määrän tarve aliarvioitiin. Henkilökunnalle viestintään on panostettava ja sitä on tehtävä säännöllisesti ja selkokielisesti. Toimialojen välisen yhteistyön sujuminen ja tiedonkulku on erittäin tärkeää.

Johtaminen ja päätöksenteko

Johtamisen tulee olla selkeää ja yhdenmukaista. Kriisitilanteessa korostuu esihenkilön läsnäolon merkitys ja myös yksiköiden esimiesten tukeminen on tärkeää. Esihenkilöillä tulee olla riittävästi aikaa kriisin hoitamiseen, jolloin oikeanlainen voimavarojen kohdentaminen ja muiden työtehtävien priorisoiminen on oleellista. Selkeät johtamisrakenteet ja delegoinnit sekä tulevaisuususkon luominen auttavat asioiden ja ihmisten johtamisessa. Paluu uudenaikaiseen arkeen vaatii keskustelua sekä uusia toimintamalleja. Lähiesimiestyöhön tarvitaan riittävästi resursseja ja panostuksia. Koronapandemian aikana on tunnistettu, että esimiesten täydentävä työnohjaus on toiminut hyvin.

Parannettavaa on työtehtävien ennakkoinnissa. Päätösten toimeenpanoon tulee varata siirtymäaikaa. Päätöksen ja toimeenpanon lyhyt reagointiaika ei ole jatkuvassa kriisissä kestävä. Vastuunjaot on määriteltävä ja viestittävä niin, että ohjeistukset ovat toimialalla samanlaisia. Toimialan sisäistä yhteistyötä ja palveluiden tarkastelua yli organisaatorajojen on vahvistettava. On tunnistettu, että johtamisrakenne, selkeä päätöksentekojärjestelmä, tiivis johtotiimityöskentely ja joustava asioiden käsittely edesauttavat hektisessä kriisityövaiheessa. Raportoinnin päällekkäisyyttä tulee karsia. Osaamisen, välineiden, yhteyksien, tietojärjestelmien, viestintä- ja johtamisjärjestelmän, sijaisjärjestelyjen sekä delegointien tulee olla toimivaa ja ajantasaista.

Toipumiseen ja palautumiseen tarvitaan aikaa. Kriisi- ja muutosjohtaminen luovat uudenlaisia paineita johtamiselle. Kuluneesta oppiminen ja opin hyödyntäminen jatkossa luo mahdollisuuksia selviytyä vastaavista tilanteista jatkossa. Toimintoihin kaivataan sekä suunnitelmallisuutta että ennakkointia.

Työssäjaksaminen

Työhyvinvointivelan ja poikkeustilanteen jälkihoitoon tulee panostaa. Henkilöstön huomioiminen ja arvostuksen osoittaminen lisäävät niin työssäjaksamista kuin työhyvinvointia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin keinoihin, joiden avulla työssäjaksamista voidaan lisätä. Täydentävällä työnohjauksella ja määräaikailla lisäresursseilla voidaan lisätä työhyvinvointia.

Kriisien psyykkisiin vaikutuksiin tulee osata varautua. On tunnistettu, että yhteishengen ja yhdessä selviämisen tunteen ylläpitämisen keinoja sekä

etäjohtamisen toimintakulttuuria tulee edelleen kehittää. Debriefingin ja muun tehostetun lähiesimiestyön tuen tarpeen on nähty lisääntyvän. Kokemuksien mukaan henkilökunnalle on tarjottu kaupungin järjestämään debriefingin mahdollisuutta onnistuneesti. Henkilöstön hyvinvointiin tulee panostaa myös kriisin keskellä. Henkilöstö koetaan tärkeimmäksi voimavaraksi niin kriisissä kuin sen jälkihoidossakin. Tulevaisuudessa tulee huolehtia koko henkilöstön osallistamisesta ja on varmistettava, että tieto saavuttaa kaikki henkilöstöryhmät.

Etätyö ja läsnätyö

Esimiestyötä ja etätyöskentelyn tapoja tulee edelleen kehittää. Luottamus henkilökunnan vastuullisuuteen etätyössä on kasvanut ja tätä tulee tulevaisuudessa hyödyntää työtehtävien suunnittelussa esimerkiksi mahdollistamalla monipaikkainen työnteko. Esimiesten psykososiaalinen tuki poikkeustilanteessa on varmistettava myös jatkossa. Kouluissa on tunnistettu, että etäopetuksen tulee kuitenkin olla mahdollisimman lyhytkestoista.

Elinkeinoelämä

Elinkeinoelämän kanssa tehtävässä työssä tärkeäksi on tunnistettu systemaattinen yrityskentän kanssa tehtävä ennakkointia tukeva työ, kuten erilaiset kyselyt ja kartoitukset. Oleellista on tunnistaa yritysten kriisinkestävyyteen ja elpymiseen liittyviä tarpeita. Valtion ja kuntien yrityspalveluiden järjestämisen ekosysteemin työnjaon ja prosessien tulisi olla selkeästi suunniteltu muun muassa muutosturvaan ja yritysten kriisiapuun liittyvien asioiden organisoinnissa.

Huoltovarmuus, laadun- ja jatkuvuudenhallinta, turvallisuus

Jatkossa tehtävien järjestelyissä tulee panostaa riskienhallintaan. Tällä hetkellä resursointi on ohutta myös kriittisissä työtehtävissä. Osa palveluista tulisi järjestää myös muutoin kuin ostopalveluina. Hankintasopimuksissa on huomioitava poikkeustilanteet ja myös kunnan huoltovarmuuteen sekä ajantasaiseen valmiussuunnitelmaan tulee kiinnittää huomiota. Tärkeää on ylläpitää henkistä kriisinkestävyyttä ja pyrkiä toimintojen normaaliin järjestämiseen niin pitkälti kuin mahdollista. Valmius- ja kriisisuunnitelmat tulee olla ajantasaisia ja päivitettyjä. Kriisitietoisuuden vahvistamisella, varautumisella ja ajantasaisilla riskienhallintasuunnitelmillä lisätään turvallisuutta. Tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviin ratkaisuihin tulee panostaa. Resurssikeskuksen toiminta tulee osaltaan olla

organisoitua, suunniteltua ja hallittua. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kriittisten tehtävien ja näissä tarvittavan osaamisen tunnistamiseen, niin että tarve ja tarjonta saadaan kohtaamaan.

Kriisivalmius kehittyy kriisissä olemisen kautta oppimalla. Seuraavaa mahdollista tilannetta varten on olemassa toimintakonsepti ja kokemus tuo varmuutta. Tulevaisuudessa tulee panostaa selkeään kriisiviestintäohjeistukseen, toimintaohjeisiin ja kriisinhallinnan koulutukseen.

